

SPECIFICUL FORMULEI EPICE ÎN ROMANELE LUI AUGUSTIN BUZURA

Cristina PORAICO, Facultatea de Litere

Cet article est une recherche minutieuse sur les romans d'Augustin Buzura et son but représente l'étude du spécifique de la formule épique de l'écriture de ce prosateur. Ainsi le moyen par lequel l'auteur a réussi à singulariser son oeuvre à travers de la problématique, de la composition narrative et du style afin de traduire, à tous les niveaux romanesques, l'hostilité de la société des années 1950, est une perspective digne d'une complexe et constrictive étude.

Spirit reflexiv prin excelență, Augustin Buzura este un mare scriitor al literaturii române care, înfruntând cenzura, a reușit să se impună prin forța de a ipostazia artistic realismul dur al societății staliniste și ceaușiste. „Căutător al adevărului psihologic”, Augustin Buzura se remarcă în literatura română prin diferențele de stil de la un roman la altul, prin tematica abordată, dar și prin amploarea pe care o ia opera sa din punctul de vedere al cadrelor epice în care se situează.

Având scopul de a investiga realitatea istorică, de a releva artistic reacțiile factorului uman la transformările social-politice contemporane, Augustin Buzura devine un important reprezentant al „Momentului '65, moment al adevărului”, întrucât, luând în dezbatere problemele sociale, prozatorul aspiră să fixeze imaginea momentului în pluralitatea manifestărilor sale.

Acest obiectiv se concretizează în specificul operei autorului, care rezidă în coexistența, în cadrul acesteia, a trei straturi românești ce-i oferă vigoare, monumentalitate și conținut. Primul nivel, cel al tematicii, îl încadrează pe Augustin Buzura într-un realism integral și face din romanele sale acte de mărturie a unor istorii adevărate, văzute prin

ochii unui intelectual cenzurat mai ales la nivelul conștiinței. Abordând temele dure ale istoriei punitive, invadată de erori și crime împotriva omului cu intelectul treaz, reflecțiile lui Augustin Buzura se materializează în fraze greoaie, arborescente, formate prin coordonare și subordonare, cu ritm lent, fraze ce sunt, de fapt, transfigurări ale unor drame interioare: „*Să-ți cauți liniștea fugind, abandonând totul și fugind... Să ceri milă unui copac, apei, drumurilor încărcate de praf, soarelui, câmpurilor pustii, măcinate de secetă, sau pietrelor adormite de mii și mii de ani în albiile râurilor de munte, dar să nu fii capabil să te desprinzi de cel ce ai fost, să-ți porți pretutindeni spaimete și, paradoxal, iarba, cerul și liniștea să ți le pună în lumină cu și mai mare claritate, și în același timp să te convingă că nu mai e nimic de făcut, că deformările sunt ireversibile, definitive*”. Adăpostind enorme acumulări epice, patetismul trezirii conștiinței însuflește îndelungatele scorniri în arhivele memoriei, dându-le un aspect precipitat și febril, de mare tensiune spirituală, scriitorul știind totuși să păstreze pe spații întinse încordarea specifică unui scurt și intens moment al adevărului. Capacitatea de a susține permanenta stare de tensiune se datorează stilului lui Augustin Buzura, stil provenit din modalitățile narative ce organizează structural opera, încordarea percepută în textul lui Augustin Buzura fiind rezultatul alegerii corecte a tehnicilor și procedeele narative menite să accentueze și să traducă perfect stările trăite de personaje sau de narator.

Astfel romanul *Fețele tăcerii* se dovedește a fi o operă cu largi deschideri epice, structurate stilistic și care ia forma unui jurnal scris din memorie. Stilistic, romanul este definit ca o operă-macă în care argumentele, formulate în fraze, se axează în jurul unei idei-nucleu, dezvoltând-o și oferindu-i rezonanțe la nivel lexical și psihologic. Totuși dinamismul lucrării se naște prin întretăierea epicului pur cu suspansuri polițiste, cu unele comentarii fluide ori cu mărturisiri biografice. Tehnica monologului interior și a memoriei involuntare, personajul-narator, narațiunea contrapunctică, perspectiva temporală, incipitul modern realizat prin procedeul punerii în oglindă, dar și finalul deschis fac din romanul lui Augustin Buzura un roman de factură modernă, deschis spre obiectivitate și veridicitate și care, datorită diversității tematice, a deschiderilor narative reprezintă o matrice pentru celelalte scrieri ale autorului, ce vin să se completeze reciproc, subtextul operelor lui A.Buzura oferind cititorului plăcerea de a descoperi reali-

tatea istorică în strânsă legătură cu general-umanul.

Fiind compus dintr-o acțiune prezentă și dintr-o retrospectivă, intercalată, în proporție aproximativ egală, romanul *Vocile nopții* reprezintă o consolidare a aptitudinilor romancierului și înfățișează frământările protagonistului iscate din natura socială a lucrurilor. Convocat la miliție, fără să știe de ce, Pinteș, aflat în sala de așteptare, își perindă prin minte viața lui anterioară. Capitolele de retrospectivă au ca semn gramatical distinctiv persoana întâi a naratorului. Celelalte sunt la persoana a treia, dar tot din unghiul personajului principal, cu o singură excepție, când focalizatorul devine incert, părând a fi Lena Filipaș. În ce privește alternanța de persoane gramaticale din capitolele de retrospectivă și din cele de acțiune prezentă, deși nu e perfect riguroasă, ea reprezintă o intuiție remarcabilă a scriitorului. Persoana întâi implică monologul interior, introspecția, deși, în unele cazuri, evenimentele sunt pur și simplu relatate în ordine cronologică. Persoana a treia, menținând în genere o perspectivă interioară, e mai transparentă și epic, mai eficientă, alternarea dictând romanului un ritm specific. Așadar, specificul formulei epice în romanul studiat rezidă în alternarea persoanei întâi și a treia, fapt ce oferă cititorului mai multe unghiuri de analiză a personajelor, dar și în tehnica introspecției monologate și a unei forme a acesteia, numită retrospectivă. Aceste două forme de rememorare coexistă în textul romanului și se completează reciproc. Opțiunea prozatorului pentru această tehnică narativă se explică prin faptul că Ștefan Pinteș este supus, prin tentativa sa de a-și demonstra nevinovăția, la o rememorare psihologică profundă, în sensul că aceasta nu se rezumă doar la o simplă trecere în revistă a faptelor din viața sa, ci se conturează pe baza unei analize psihologice menite să îi certifice statutul de nevinovat. Prin uzitarea acestei tehnici narative drept mecanism de bază a epicului, romanul lui Augustin Buzura se prezintă a fi unul verosimil, autentic, real și profund psihologic.

În *Drumul cenușii* procedeele naratologice sunt esențiale în redarea unei tensiuni abrutizante, născătoare de frici, deziluzii, mutilări sufletești, iar specificul formulei epice în roman se conturează anume prin mijlocirea originală a tehnicilor narative moderne precum jurnalul, monologul interior, tehnica inserției, cea a flashbackului, a contrapunctului și a decupajului sau colajului, care, având la bază principii compoziționale de factură modernă: principiul memoriei afective, al paralelismului epic și al discontinuității, conlucrează la redarea unei imagini veridice a societății comuniste, dar mai ales la realizarea și

traducerea în cuvinte a unei radiografii a conștiinței intelectualului sau pur și simplu a omului de rând ce simte represiunea și cenzura. La argumentarea noutății artistice pe care o aduce cu sine romanul lui Augustin Buzura, se pretează atât modul de deschidere a romanului, cât și cel de încheiere a acestuia, întrucât începutul multiplu pe care îl implementează prozatorul nu este doar o strategie naratologică de a incita lectorul, ci și un argument în susținerea ideii că o problemă socială adevărată este sesizată nu doar de o singură persoană, ea mocnește în diferite suflete, în diferite anturaje concomitent și cu aceeași acuitate, diferența majoră constând în felul fiecăruia de a o suporta. Acest lucru poate fi demonstrat în baza liniilor conflictuale multiple deschise de autor în scopul de a reda tensiunea socială prin vocea și istoria mai multor personaje. Finalul, spectaculos și acesta prin diversitatea tipurilor pe care le cuprinde: final în poantă și final metadiscursiv este și acesta o valență a romanului de factură modernă ce rezonază cu începutul multiplu și redă cititorului, chiar și după lectură, ideea de nesiguranță, de echivoc.

Concluzionăm prin a menționa că specificul formulei epice în romanele lui Augustin Buzura certifică locul pe care îl acordă D. Micu prozatorului în modalitatea analitică și problematizantă și se concretizează prin îmbinarea particularităților de ordin naratologic cu stilul specific gândirii complexe a lui Augustin Buzura și cu tematica abrutizantă a obsedantului deceniu.

Bibliografie:

1. COSMA, A. *Romanul românesc contemporan*. București: Eminescu, 1988, p. 315.
2. MANOLESCU, N. *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*. Vol. I, II, III. București: Minerva, 1981. 732 p.
3. MICU, D. *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*. București: Saeculum, 2000, p. 600.

*Recomandat
Marcela ADAM, lector superior*